

TÜRKİYE'DE BULUNAN UKRAYNALILARIN ULUSLARARASI KORUMA STATÜLERİ ÇERÇEVESİNDE DEĞERLENDİRİLMESİ

*Evaluation of Ukrainians in Turkey
within the Framework of International Protection Status*

Aslıhan ÇOBAN*

Özet

Rusya'nın Ukrayna'ya karşı başlattığı savaşla birlikte Türkiye'ye sığınan Ukraynalıların uluslararası koruma statüleri kapsamında değerlendirilmesi önem arz etmektedir. Türk hukukunda düzenlenen uluslararası koruma türleri mülteci, şartlı mülteci ve ikincil koruma statüleridir. Ukrayna Avrupa Konseyi üyesi bir ülke olduğu için bu ülkeden gelen Ukraynalılara Türkiye'de şartlı mülteci statüsü verilememektedir. Ukrayna'dan gelip Türkiye'ye sığınan bir Ukraynalı, ancak şartları yerine getirmesi hâlinde mülteci veya ikincil koruma statüsü kapsamında Türkiye'de korunabilir. Ukraynalı bir sığınmacının, Türkiye'de mülteci statüsünde bulunabilmesi için öncelikli olarak silahlı çatışma kavramının bu statü kapsamında değerlendirilmesi gerekmektedir. Diğer yandan, Ukrayna'daki silahlı çatışma hâli mülteci statüsü kapsamında düşünülse bile, bu statüsünün verilebilmesi için sığınmacının haklı nedenle zulüm korkusunun, ırk, din, tabiiyet, belli bir toplumsal gruba mensubiyet veya siyasi düşünce kategorilerinden biriyle ilişkilendirilmesi şarttır. Ülkemizden sığınma talep eden Ukraynalıya ikincil koruma statüsü verilebilmesi bakımından ise kendisine mülteci statüsü verilebilecek nitelendirmeye sahip olmaması gerekmektedir. Sonraki aşamada, Ukraynalının ikincil koruma statüsünün sağladığı korumadan faydalanabilmesi için gerekli şartlar Ukrayna'daki somut durum bakımından tek tek ele alınmalıdır.

Anahtar Kelimeler: Ukraynalılar, mülteci, şartlı mülteci, ikincil koruma statüsü, uluslararası koruma

Abstract

With Russia's war against Ukraine, it is important to evaluate Ukrainians seeking asylum in Turkey within the scope of international protection statuses. The types of international protection regulated under Turkish law are refugee, conditional refugee, and subsidiary protection status. Since Ukraine is a member state of the Council of Europe, Ukrainians coming from this country cannot be granted conditional refugee status in Turkey. A Ukrainian who comes from Ukraine and seeks asylum in Turkey can only be protected in Turkey under refugee or subsidiary protection status if the conditions are met. In order for a Ukrainian asylum seeker to be granted

➤ Bu makale Etik Kurul iznine tabi değildir/This article is not subject to Ethics Committee permission.

➤ Makale Geliş Tarihi/Article Received Date: 23.01.2024

➤ Yayın Kurulu Kabul Tarihi/Editorial Board Acceptance Date: 04.04.2024

* Arş. Gör., Başkent Üniversitesi Hukuk Fakültesi, Milletlerarası Özel Hukuk Anabilim Dalı, Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Özel Hukuk Doktora Öğrencisi; aslihancoban@baskent.edu.tr; <https://orcid.org/0000-0002-9306-8543>.

refugee status in Turkey, the concept of armed conflict must first be assessed within the scope of this status. On the other hand, even if the armed conflict in Ukraine were to be considered for refugee status, the asylum-seeker’s well-founded fear of persecution must be linked to one of the following categories: race, religion, nationality, membership of a particular social group or political opinion. In order to be granted subsidiary protection status, a Ukrainian seeking asylum in Turkey must not qualify for refugee status. Following this, the conditions for a Ukrainian to benefit from the protection afforded by subsidiary protection status should be addressed one by one in the concrete situation in Ukrain.

Keywords: Ukrainians, refugee, conditional refugee, subsidiary protection, international protection

GİRİŞ

24 Şubat 2022’de başlayan Rusya ve Ukrayna arasındaki savaşın Avrupa Birliği (AB) ve Türkiye üzerindeki etkileri hemen görülmeye başlamıştır¹. Savaşın en önemli etkileri arasında Ukraynalıların komşu AB üye devletlerine veya Türkiye gibi AB dışı ülkelere sığınması yer almıştır. Bu durum üzerine, 2 Mart 2022’de Avrupa Komisyonu 2001/55/EC sayılı Konsey Yönergesi Temmuz 2001’den itibaren geçerli olmak üzere yürürlüğe koymayı teklif etmiştir. Geçici Koruma Yönergesi olarak adlandırılan bu yönerge, geçmişte, AB topraklarına “kitlesel bir insan akını” olduğunda ve burada korunmaya ihtiyaç duyduğu istisnai durumlarda devreye sokulması için düzenlenmiş ve onaylanmıştır. AB ülkeleri bu statüyle, kitlesel olarak gelen bu bireylere, barınma, işgücü piyasası, tıbbi bakım, küçükler için eğitim ve sosyal yardıma erişim sağlamayı amaçlamaktadır. Bununla beraber, 2015-2016 yıllarında göç krizi olarak adlandırılan ve bir buçuk milyondan fazla sığınmacının AB’ye geldiği dönemde bile Geçici Koruma Yönergesi kullanılmamıştır².

Ukraynalıların kendilerine sığınma talepleri karşısında üye devletler Geçici Koruma Yönergesini daha sonraki süreçte uygulamaya başlamıştır. Savaştan kaçan Ukraynalılar tüm üye ülkelerde koruma altına alınmış ve kaçtıkları şehir, kasaba ve kırsal alanlarda belirtilen tesis ve hizmetlere erişimleri garanti altına alınmıştır. 31 Ekim 2023 tarihi itibarıyla, 24 Şubat 2022’deki Rus işgali sonucunda Ukrayna’dan kaçan 4,2 milyondan fazla AB üyesi olmayan vatandaş, AB ülkelerinde geçici koruma statüsüne kavuşmuştur³.

¹ Rusya ve Ukrayna arasında başlayan savaşın arka planına ilişkin bkz. Hakim Bakır, “Rusya’nın Ukrayna İşgalinin Avrupa Mülteci Mevzuatı ve Ukraynalı Mülteciler Üzerindeki Hukuksal Etkisi” (2022) 7(2) Artuklu İnsan ve Toplum Bilim Dergisi, 49-50.

² Jussi Jauhiainen and Heidi Erbsen, “Multilevel governance in the temporal protection and integration of Ukrainians within the European Union: the case of Estonia”, (2023) 45(3) Journal of European Integration 414.

³ Eurostat Statistics Explained, Temporary Protection for Persons Fleeing Ukraine-Monthly Statistics, https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Temporary_protection_for_persons_fleeing_Ukraine_-_monthly_statistics#:~:text=On%2031%20October%202023%2C%20more,protection%20status%20in%20EU%20countries Erişim Tarihi: 23.12.2023.

Türkiye’de ise 28 Şubat 2023 tarihi itibarıyla uluslararası koruma başvurusunda bulunmuş Ukraynalı sayısı 7.131 kişiye ulaşmıştır⁴. Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği (BMMYK) Türkiye danışma hattının Mart 2022 tarihinden beri sığınma ve koruma hizmetleri konusunda Ukraynalılardan, hatta Rus vatandaşlarından bile çağrı aldıkları bilinmektedir⁵.

Türkiye’ye yasal veya yasal olmayan yollarla gelmiş yabancıların Türkiye’de sahip olabilecekleri uluslararası koruma biçimleri olarak mülteci, şartlı mülteci ve ikincil koruma statüsü bulunmaktadır. 6458 Sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu’nda⁶ (YUKK) bir tür uluslararası koruma türü olarak vurgulanması da ayrıca bir statü olarak geçici koruma statüsü de düzenlenmiştir⁷. Geçici koruma statüsü, kitlesel olarak bir sığınma akımına karşı bir ülkenin bireysel statüdeki uluslararası korumayı sağlayamaması durumunda ortaya çıkmaktadır⁸. Mevcut durumda Ukraynalıların Türkiye’deki durumunun, sayıları çok yüksek olmadığı için bireysel başvuru süreçleriyle yönetilebileceği düşünüldüğünde, Ukraynalıların geçici koruma statüsü kapsamında değerlendirilmesi bu çalışma kapsamında ele alınmayacaktır⁹.

Diğer yandan Türk kökenli Ukraynalıların Türkiye’de elde edebilecekleri göçmenlik statüsü, şu an süre gelen Rusya-Ukrayna Savaşının durumuna özel bir durum olmadığından çalışmamızın kapsamı dışında bırakılmıştır.

Ev sahibi ülkeler Ukraynalılara geçici koruma veya ikamet izni gibi çok sayıda yasal yol sunarken, uluslararası korumaya ilişkin yargı kararları doğal olarak daha sonraki bir aşamada alınacaktır. Bu nedenle, bir karar alınmadan önce Ukraynalıların uluslararası korumaya uygunluğu değerlendirilmelidir¹⁰. Türkiye’deki uluslara-

⁴ 2023 yılı sonu itibarıyla güncel verilere ulaşamamıştır.

⁵ UNHCR, Türkiye Bilgi Notu, https://www.unhcr.org/tr/wp-content/uploads/sites/14/2023/03/Bi-annual-fact-sheet-2023-02-TurkiyeF_TR.pdf Erişim Tarihi: 22.09.2023.

⁶ RG: 11.04.2013-28615.

⁷ Kanun’da belirtilen uluslararası koruma kapsamın eksik olduğu ve uluslararası korumanın bir üst kavram olarak kabul edilip 1951 Cenevre Sözleşmesi ve diğer uluslararası sözleşmeler kapsamında korunma ihtiyacı sebebi ile geri gönderme yasağı kabul edilen kişilere yönelik sağlanan korumanın tamamını içerecek şekilde anlaşılması gerektiğine ilişkin bkz. Vahit Doğan, Alper Çağrı Yılmaz ve Lale Ayhan İzmirli, *Türk Yabancılar Hukuku* (7. B., Savaş 2023) 151.

⁸ Aydoğan Asar, *Yabancılar Hukuku* (7. B., Seçkin 2021) 292; Doğa Elçin, “Türkiye’de Bulunan Suriyelilere Uygulanan Geçici Koruma Statüsü 2001/55 Sayılı Avrupa Konseyi Yönergesi ile Geçici Koruma Yönetmeliği Arasındaki Benzerlik ve Farklılıklar”, (2016) (124) Türkiye Barolar Birliği Dergisi 20-21.

⁹ Geçici koruma statüsüne ilişkin bir çalışma için bkz. Sema Çörtoğlu Koca Sema ve Candan Kavşat, “Geçici Koruma Yönetmeliği Uyarınca Geçici Koruma Kararının Kapsamı, Alınması ve Sona Ermesi”, (2015) 1(1) Başkent Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi (Geçici Koruma Yönetmeliği) 329-366.

¹⁰ Hugo Storey, Are Those Fleeing Ukraine Refugees? Asylum Governance and the European Union’s Role, 28 June 2022, <https://www.asileproject.eu/are-those-fleeing-ukraine-refugees>, Global Erişim Tarihi: 23.09.2023 (Ukraine Refugees).

rası koruma başvurularının sayısı oldukça düşük olmasına karşın, bu tür bir analiz çok da uzak olmayan bir gelecekte uluslararası koruma statüsü belirleme süreçleri açısından her hâlükârda gerekli olacaktır. Bu çalışmada, Rusya’nın Ukrayna’ya karşı savaş ilan etmesi sonucu Ukrayna’dan Türkiye’ye sığınmış Ukraynalıların Türkiye’den talep edebilecekleri uluslararası koruma statüleri değerlendirilecektir. Ancak, her başvurunun bireysel duruma bağlı olarak ayrıntılı bir değerlendirme gerektireceği unutulmamalıdır.

I. MÜLTECİ STATÜSÜ

A. Genel Olarak

Türk hukukunda kimlere mülteci statüsünün verilebileceğini açıklamadan önce, “mülteci” ifadesini kavramsal olarak açıklanmalıdır. Böylece “mülteci” ve “sığınmacı” kavramının farkları anlaşılacaktır¹¹.

Sığınmacı, mülteciye nazaran daha üst bir kavrama karşılık geldiği kabul edilmektedir¹². Bulunduğu ülkede mülteci statüsüne başvuran kişi, başvurusu sonuçlanana kadarki süreçte, sığınmacı kabul edilir¹³. Başka bir ifadeyle sığınmacı, ülkede geçici nitelik taşıırken, mülteci statüsünün sona erme sebepleri söz konusu olana kadar kalıcı olarak bir statüye sahip olur¹⁴.

1951 tarihli Mültecilerin Hukuki Durumuna Dair Sözleşme’de¹⁵ (Cenevre Sözleşmesi) mülteci kavramı tanımlanmıştır. Sözleşme’de mülteci, “1 Ocak 1951’den

¹¹ Sema Çörtoğlu Koca, “Türkiye’de Düzensiz Göçmen Olarak Bulunan Afganların Hukuki Statülerine İlişkin Değerlendirmeler”, (2023) 42(2) Public and Private International Law Bulletin (Afganların Hukuki Statüleri) 879. Mülteci kavramının tarihsel gelişim süreci için bkz. Guy S. Goodwin-Gill and Jane McAdam, *The International Refugee in International Law* (4th Edn., Oxford 2021) 1-62.

Sığınmacı kavramı üzerine ayrıntılı bir çalışma için bkz. Sibel Özel, “Uluslararası Koruma Başvuru Sahibi, Uluslararası Koruma Sahibi ile Geçici Koruma Altına Alınanların Hukuki Statülerinin Sığınmacı ve Göçmen Kavramları Özelinde Değerlendirilmesi”, (2018) 37(2) Bursa Uludağ Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi (Uluslararası Koruma Statüleri).

¹² Doğan, Yılmaz ve İzmirli (n 7) 1 141.

¹³ Rona Aybay, *Yabancılar Hukuku*, (3. B., İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları 2010) 25. Nasih Sarp Ergüven ve Beyza Özturanlı, “Uluslararası Mülteci Hukuku ve Türkiye” (2012) 62(4) Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi 1020.

¹⁴ Bülent Çiçekli, *Yabancılar ve Mülteci Hukuku* (6. B., Seçkin 2016) 239; Çörtoğlu Koca, *Afganların Hukuki Statüleri* (n 11) 879; Işıl Özkan, *Göç-İltica ve Sığınma Hukuku* (3. B., Seçkin 2018) 74. Mülteci statüsünün sona ermesine dair kapsamlı bir çalışma için bkz. Neva Övünç Öztürk, “1951 Tarihli Mültecilerin Hukuki Statüsüne İlişkin Sözleşme Çerçevesinde Mülteci Statüsünün Sona Ermesine Yönelik Ölçütlerin İncelenmesi ve Türk Hukuku Üzerindeki Yansımalarının Değerlendirilmesi” (2016) 65(2) Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi (Mülteci Statüsünün Sona Ermesine Yönelik Ölçütler).

¹⁵ RG: 05.09.1961-10898. Sözleşmenin İngilizce metni için bkz. <https://www.unhcr.org/3b66c2aa10> Erişim Tarihi: 28.09.2023; Sözleşmenin Türkçe metni için bkz. <https://www.goc.gov.tr/kurumlar/goc.gov.tr/yonetmelikler/Sozlesmeler/Multecilerin-Hukuki-Durumuna-Iliskin-Sozlesme.pdf> Erişim Tarihi: 28.09.2023.

önce meydana gelen olaylar sonucunda ve ırkı, dini, tabiiyeti, belli bir toplumsal gruba mensubiyeti veya siyasi düşünceleri yüzünden, zulme uğrayacağından haklı sebeplerle korktuğu için vatandaşı olduğu ülkenin dışında bulunan ve bu ülkenin korumasından yararlanamayan, ya da söz konusu korku nedeniyle, yararlanmak istemeyen; yahut tabiiyeti yoksa ve bu tür olaylar sonucu önceden yaşadığı ikamet ülkesinin dışında bulunan, oraya dönemeyen veya söz konusu korku nedeniyle dönmek istemeyen” kişi şeklinde tanımlanmıştır. Türkiye, 1961 yılında sözleşmeyi onaylamıştır. Türkiye, Sözleşmeye taraf olurken, yalnızca “Avrupa’da meydana gelen olaylar sonucunda” Türkiye’den sığınma talep etmek zorunda kalanlara mülteci statüsünün verilebileceği çekincesinde bulunmuştur¹⁶. Yani, Türkiye Avrupa dışından gelenlere Sözleşme hükümlerini uygulamak zorunda değildir¹⁷. İlaveten Türkiye, 1967 yılında imzaladığı ek protokol çerçevesinde, “1 Ocak 1951’den önce” şeklinde Sözleşmede yer alan zaman bakımından sınırlamaya tabi olmaksızın mülteci statüsünü tanımayı kabul etmiştir¹⁸.

2011 tarihinde vatansız kişilerin ya da üçüncü ülke vatandaşlarının uluslararası korumadan yararlananlar olarak niteliklerine, mülteciler veya ikincil koruma şartlarını taşıyan kişilere yönelik tek tip bir statüye ve verilen korumanın içeriğine dair standartları belirlemek amacıyla düzenlenen AB Vasıf Yönergesi¹⁹ m. 2(d)’de de mülteci tanımına yer verilmiştir. AB Vasıf Yönergesi’nde Cenevre Sözleşmesi’ne paralel olarak tanımlanmıştır²⁰.

Mülteci kavramının tanımına Türk iç hukukunda ilk kez, 2510 sayılı Mülga İşkân Kanunu’nda²¹ yer verilmiştir. Bu Kanun uyarınca mülteci, Türkiye’ye yerleşmek amacıyla gelmeyi, zaruri ve geçici olarak oturmak için sığınan kişilerdir.

¹⁶ Türkiye’nin, Cenevre Sözleşmesi’ne koyduğu çekinceler hakkında bkz. Doğan, Yılmaz ve İzmirli (n 7) 10-11; Nuray Ekşi, *Yabancılar ve Uluslararası Koruma Hukuku* (3. B., Beta 2015) 46.

¹⁷ Rifat Erten, “Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu Hakkında Genel Bir Değerlendirme” (2015) 19(1) Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi 43.

¹⁸ Protokolün İngilizce metni için bkz. <https://www.unhcr.org/3b66c2aa10>, 15/11/2021; Protokolün Türkçe metni için bkz. <https://www.goc.gov.tr/kurumlar/goc.gov.tr/yonetmelikler/Sozlesmeler/MULTECILERIN-HUKUK-STATUSUNE-ILISKIN-1967-PROTOKOLU.pdf> Erişim Tarihi: 28.09.2023.

¹⁹ Directive 2011/95/EU of the European Parliament and of the Council of 13 December 2011 on standards for the qualification of third-country nationals or stateless persons as beneficiaries of international protection, for a uniform status for refugees or for persons eligible for subsidiary protection, and for the content of the protection granted (recast), OJ L 337, 20/12/2011, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex%3A32011L0095> Erişim Tarihi: 02.10.2023.

²⁰ AB Vasıf Yönergesi m. 2(d): “mülteci, ırkı, dini, tabiiyeti, siyasi düşünceleri veya belli bir toplumsal gruba mensubiyeti yüzünden, zulme uğrayacağından haklı sebeplerle korktuğu için vatandaşı olduğu ülkenin dışında bulunan ve bu ülkenin korumasından yararlanamayan, ya da söz konusu korku nedeniyle yararlanmak istemeyen üçüncü ülke vatandaşı veya yukarıda bahsedilen aynı nedenlerle önceden yaşadığı ikamet ülkesinin dışında bulunan, oraya dönemeyen veya söz konusu korku nedeniyle dönmek istemeyen ve 12. maddenin uygulanmadığı vatansız kişi anlamına gelir.” AB Vasıf Yönergesi m. 12’de mülteci statüsünden hariç tutulan kişiler düzenlenmiştir.

²¹ RG: 21.06.1934-2733.

1994 tarihli Türkiye’ye İltica Eden veya Başka Bir Ülkeye İltica Etmek Üzerine Türkiye’den İkamet İzni Talep Eden Münferit Yabancılar ile Topluca Sığınma Amacıyla Sınırlarımıza Gelen Yabancılara ve Olabilecek Nüfus Hareketlerine Uygulanacak Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik²² (İltica ve Göç Yönetmeliği) 3. maddesinde mülteci kavramı, Cenevre Sözleşmesi’ne koyulan coğrafi sınırlamaya uygun olarak kaleme alınmıştır²³. Başka bir ifadeyle, İltica ve Göç Yönetmeliği’ne göre mülteci statüsünde kabul edilen kişi, Avrupa’da vuku bulan olaylar nedeniyle Türkiye’den koruma talebinde bulunmaktadır. Diğer yandan, 1994 tarihli Yönetmelikte “sığınmacı” olarak nitelendirilen kişiler, Cenevre Sözleşmesi’nde “mülteci” olarak nitelendirilen kişilere karşılık gelecek şekilde tanımlanmıştır.

6458 sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu’nda (YUKK) ilk kez mülteci kavramı kanun düzeyinde ele alınarak, Türkiye’nin Cenevre Sözleşmesi’ndeki çekincesi ile Göç ve İltica Yönetmeliği’ne paralel şekilde sadece Avrupa ülkelerinde meydana gelen olaylar nedeniyle gelenlere verilecek şekilde düzenlenmiştir²⁴. YUKK m. 61’de mülteci kavramı “Avrupa ülkelerinde meydana gelen olaylar nedeniyle; ırkı, dini, tabiiyeti, belli bir toplumsal gruba mensubiyeti veya siyasi düşüncelerinden dolayı zulme uğrayacağından haklı sebeplerle korktuğu için vatandaşı olduğu ülkenin dışında bulunan ve bu ülkenin korumasından yararlanamayan ya da söz konusu korku nedeniyle yararlanmak istemeyen yabancıya veya bu tür olaylar sonucu önceden yaşadığı ikamet ülkesinin dışında bulunan, oraya dönemeyen veya söz konusu korku nedeniyle dönmek istemeyen vatansız kişiye” karşılık gelmektedir. Son olarak belirtmek gerekir ki, mülteci statüsü bireysel nitelikte olup, kitlesel akın durumlarında uygulanmamaktadır²⁵.

B. Ukraynalıların Mülteci Statüsü Bakımından Değerlendirilmesi

YUKK m. 3/1-b’de Avrupa ülkeleri, “Avrupa Konseyi üyesi olan ülkeler ile Cumhurbaşkanınca belirlenecek diğer ülkeler” olarak ifade edilmiştir. Ukrayna da Avrupa Konseyi üyesi ülkeler arasındadır²⁶. Bu bakımdan mülteci statüsünün verilebilmesi için aranan temel şartlardan biri olan, Avrupa ülkelerinde meydana gelen olaylar nedeniyle ülkemize gelme şartı, Ukraynalılar için sağlanmaktadır. Ukraynalıların da Avrupa ülkesinde gerçekleşen bir hadise olan Rusya-Ukrayna savaşı neticesinde ülkemizden sığınma talep ettiği ve ülkelerindeki korumadan yararlanamadıkları düşünüldüğünde, kendilerine mülteci statüsünün verilebileceği değerlendirilebilir.

²² RG: 30.10.1994-22127. Geçici Koruma Yönetmeliği 61. Maddede ifade edildiği üzere, 2014 yılında 1964 tarihli Yönetmelik Yürürlükten kaldırılmıştır. Bkz. RG:22.10.2014-29153.

²³ Aysel Çelikel ve Günseli Öztekin Gelgel, *Yabancılar Hukuku* (25. B., Beta 2020) 22; Ekşi (n 16) 48-49; Çörtoğlu Koca, *Afganların Hukuki Statüleri* (n 11) 881.

²⁴ Çelikel ve Öztekin Gelgel (n 23) 22.

²⁵ Doğan, Yılmaz ve İzmirli (n 7) 149; Ekşi (n 16) 160.

²⁶ Türkiye Cumhuriyeti Dışişleri Bakanlığı, https://www.mfa.gov.tr/avrupa-konseyi_.tr.mfa#:~:text=Almanya%2C%20Andorra%2C%20Arnavutluk%2C%20Avusturya,%2C%20Litvanya%2C%20L%C3%BCKsemburg%2C%20Macaristan%2C Erişim Tarihi 24.09.2023.

Bu noktada, mülteci kavramının kapsamından kaynaklanan engeller söz konusu olabilir. Zira, 1951 tarihli Cenevre Sözleşmesi otomatik olarak savaş sığınmacılarını kapsamamaktadır. BMMYK'nın 1979 yılında yayımladığı El Kitabı'na göre, uluslararası ya da ulusal silahlı çatışmalar sonucunda ülkelerini terk etmek zorunda kalan kişiler 1951 Cenevre Sözleşmesi veya 1967 Ek Protokolü kapsamında mülteci kabul edilemezler²⁷. Bu da insanların en acımasız silahlı çatışmalardan kaçsalar bile Sözleşme ya da Türk hukuku kapsamında mülteci statüsü alamayabilecekleri anlamına gelmektedir. 1951 Sözleşmesi'nin tanımı çok fazla zulüm merkezlidir. Ancak, günümüz sığınmacılarının ezici çoğunluğu ulusal veya uluslararası silahlı çatışmalardan veya savaştan kaçmakta olup, zulme doğrudan maruz kalmayıp, sadece zulüm görme ihtimali olan kişilerdir. Suriye, Afganistan, Irak ve Ukrayna'daki çatışmalar, en fazla sayıda sığınmacı durumu yaratan örneklerden sadece birkaçıdır²⁸.

Silahlı çatışmalardan kaçan kişiler tarafından yapılan başvurulara yönelik bir çalışma olan 1979 tarihli BMMYK El Kitabı, “*istisnai yaklaşım*” olarak adlandırılabilir bir yaklaşım benimsemiştir. Paragraf 164'ün başlangıç cümlesinde, ulusal veya uluslararası silahlı çatışmaların bir sonucu olarak menşe ülkelerini terk etmek zorunda kalan kişilerin normalde 1951 Sözleşmesi veya 1967 Protokolü kapsamında mülteci olarak kabul edilmedikleri belirtilmiş, ancak silahlı çatışmanın özel durum olduğunu da kabul edilmiştir. Nisan 2001 tarihli çalışmasında ise BMMYK yaklaşımını daha yumuşatarak, silahlı çatışmadan kaçan kişilerin yeterli zarar tehdidi ve Sözleşme'deki bir gerekçeyle bağlantı gösterebilmeleri hâlinde mülteci korumasına hak kazanabileceklerini ifade etmiştir²⁹.

BMMYK, 2016 tarihli Uluslararası Koruma Kılavuzunda silahlı çatışmalardan kaçan mültecilere ilişkin tutumunu gözden geçirmiştir. BMMYK artık günümüz silahlı çatışma ve şiddet durumlarının, bir şekilde belirli nüfusları hedef almayan veya belirli bir nüfus üzerinde orantısız bir etkiye sahip olmayan ve Sözleşme'de yer alan beş gerekçeden bir veya daha fazlasıyla nedensel bir bağlantı kuran şiddetle karakterize edilmesinin nadiren mümkün olabileceğini savunmuştur³⁰. BM-

²⁷ UNHCR, Handbook on Procedures and Criteria for Determining Refugee Status under the 1951 Convention and the 1967 Protocol relating to the Status of Refugees, HCR/IP/4/Eng/REV.1 Reedited, Geneva, January 1992, UNHCR 1979, <https://www.unhcr.org/sites/default/files/legacy-pdf/4d93528a9.pdf> Erişim Tarihi: 01.10.2023.

²⁸ Hasan Basri Bülbül, “Türkiye’deki Ukraynalıların Hukuki Statülerine İlişkin Muhtemel Senaryolar”, (2022) 9(2) İstanbul Medipol Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi 550.

²⁹ UNHCR, Note on Interpreting Article 1 of the 1951 Convention Relating to the Status of Refugees, Geneva, Apr. 2001, <https://www.refworld.org/pdfid/49c3a3d12.pdf>, (Erişim Tarihi: 18.01.2024).

³⁰ UNHCR, Guidelines on International Protection No. 12: Claims for refugee status related to situations of armed conflict and violence under Article 1A (2) of the 1951 Convention and/or 1967 Protocol relating to the Status of Refugees and the Regional Refugee Definitions, HCR/GIP/16/12, <https://www.unhcr.org/fr-fr/en/media/unhcr-guidelines-international-protection-no-12-hcr-gip-16-12-02-december-2016>, (Erişim Tarihi: 14.12.2023).

MYK’nın bu son yaklaşımı doktrinde, Ukraynalıların Türkiye’de mülteci statüsü kazanmaları için iyimser görülmüştür³¹.

Ancak bunun için Ukraynalı bir sığınmacının öncelikle Ukrayna’da kalmaları hâlinde haklı nedenlere dayanan zulüm korkusu yaşayacaklarını kanıtlamaları gerekmektedir³². Bu nedenle silahlı çatışma durumunun haklı nedenle bir zulüm korkusu yaratıp yaratmayacağı belirlenmelidir. Burada korku unsuru sübjektif bir unsurken, bu korkunun haklı nedenlere dayanması objektif bir unsurdur³³.

Danıştay 2021 tarihli kararında³⁴, haklı nedenlere dayalı korku unsurunun değerlendirilmesinde objektif ve sübjektif koşulların dikkate alınarak yapılması gerektiğini belirtmiştir. Bu karara göre, objektif unsurlar, başvuru sahibinin menşe ülkesindeki koşulların alt düzeyde incelenmesini gerektirecek olup bu da nihai olarak başvuru sahibinin sübjektif korkusunu belirlemede önemli kabul edilecektir. Açıklandığı üzere, menşe ülke bilgisi talebin değerlendirilmesinde çok önemlidir³⁵. Ukrayna bağlamında da ciddi ihlallerin gerçekleştiğine dair pek çok rapor bulunmaktadır³⁶. Ancak, bu tür ihlaller gerçekleşmeden önce bile, birçok insan savaşın kendilerine ciddi zararlar verebileceğini düşünerek yaşadıkları yerleri çoktan terk etmiştir. Rus güçleri hızla başkent Kiev’in dış mahallelerine doğru ilerledikçe, Ukrayna hükümetinin düşeceği ve Rusların yaşadıkları bölgelerin kontrolünü ele geçireceği korkusuyla daha fazla insan Ukrayna’yı terk etmiştir. Daha sonraki süreçteki raporlar, Rus güçleri tarafından kontrol edilen yerlerde bariz ihlallerin yaşandığını ortaya koymakta ve sağlam temellere dayanan zulüm korkusu unsurunun varlığını göstermektedir³⁷. Örneğin, İnsan Hakları İzleme Örgütü (Human Rights Watch), Rus askeri kuvvetlerinin Ukrayna’nın Çernihiv, Kharkiv ve Kiev bölgelerinin işgal altındaki yerlerinde sivillere karşı savaş yasalarını ihlal ettiğine dair çok sayıda vakayı belgelemiştir. Bunlar arasında tekrarlanan bir tecavüz vakası; biri altı kişiden, diğeri tek kişiden oluşan iki yargısız infaz vakası ve 27 Şubat ile 14 Mart 2022 tarihleri arasında sivillere yönelik diğer yasa dışı birçok faaliyet bulunmaktadır³⁸. Yine, 8 Temmuz 2023’te Ukrayna’nın Lyman kasabasının bir

³¹ Bülbül (n 28) 551.

³² Ibid.

³³ Özel, *Uluslararası Koruma Statüleri* (n 11) 256-257.

³⁴ Danıştay İdari Dava Daireleri Genel Kurulu Dosya No. 2021/2384 Karar No. 2022/677, Karar Tarihi, 28.02.2022.

³⁵ Bülbül (n 28) 555.

³⁶ Organization for Security and Co-operation in Europe (OSCE) Office for Democratic Institutions and Human Rights (ODIHR), Interim Report on Reported Violations of International Humanitarian Law and International Human Rights Law in Ukraine, https://www.osce.org/files/f/documents/c/d/523081_0.pdf Erişim Tarihi: 02.10.202.

³⁷ Bülbül (n 28) 551-552.

³⁸ Human Right Watch, Ukraine: Apparent War Crimes in Russia-Controlled Areas, 03.04.2022, <https://www.hrw.org/news/2022/04/03/ukraine-apparent-war-crimes-russia-controlled-areas> Erişim Tarihi: 14.12.2023.

yerleşim bölgesinde Rusların msket bombası saldırısında dokuz sivilin öldüğünü ve bir düzineden fazla kişinin yaralandığı raporlanan bir durumdur³⁹.

Diğer yandan Danıştay 2019 tarihli kararında zulüm kavramının, kişinin hayatını çekilmez kılarak yaşamına, özgürlüğüne yönelik bir tehdit veya ayrımcılığa maruz kalma gibi objektif durumları ifade edebileceği gibi, ilgili kişi açısından sübjektif sayılabilecek durumları da ifade edebileceğini belirtmiştir⁴⁰. Bu bağlamda, sivillere yönelik saldırılar, tecavüz ve diğer cinsel şiddet, yasaklanmış silahların kullanımı, savaş suçları, insanlığa karşı suçlar ve diğer uluslararası suçların işlenmesi zulüm anlamına gelebilecektir⁴¹.

Bir Ukrayna vatandaşına mülteci statüsü verilebilmesi için haklı nedenlere dayanan zulüm korkusu yeterli olmayıp, kendisinin ırkı, dini, tabiiyeti, belli bir toplumsal gruba mensubiyeti veya siyasi düşünceleri nedeniyle zulme uğrayacağına ilişkin gerekçelerden en az birine dayanması gerekmektedir. Tahdidi olarak sayılan bu sebeplerin kavramsal olarak yorumlanması ülkeden ülkeye farklılık gösterebilecektir⁴².

Ukrayna hükümetinin zulmünden kaçan kişiler için bu bağlantıyı kurmak daha kolay olabilir. Ukrayna hükümetinin zulmünden kaçan Ukraynalılar, Rus kökenli Ukraynalılar ve diğer Ukraynalılar olarak iki ayrı durumda değerlendirilebilir. İlk olarak, Rus kökenli Ukraynalıların, ırkı nedeniyle Ukrayna hükümeti tarafından haklı nedenle zulme uğrama korkusu duyması muhtemeldir. İkinci olarak, kökeni fark etmeksizin diğer Ukraynalılar da siyasi görüşleri nedeniyle aynı korkuyu duyabilirler. Zira, Ukrayna hükümetinin savaşa karşı tutumuna sert tepki gösteren özellikle aktivistlerin işkenceye ve kötü muameleye maruz kalması ihtimal dahilindedir.

Buna karşın, Rus güçlerinden ve savaşın ayırım gözetmeyen şiddetinden kaçan Ukraynalılar için bahsi geçen beş sebepten biriyle gerekli bağlantıyı kurmak daha zordur. Bu noktada doktrinde, Putin'in Ukraynalılar ve Rusların tek bir halk olduğuna ilişkin açıklamasına işaret edilerek, Ukraynalıların farklı bir millet olduğunun inkârının, haklı nedenlere dayanan bir zulüm korkusu yaşatabileceğini ve durumun ırk unsuru ile gerekli bağı kurabileceği ifade edilmiştir. Yine aynı görüş, Ruslar tarafından Rus işgaline karşı olan kişilerin neo-nazi olduğunun iddia edilmesine ilişkin siyasi görüşün, Ukraynalıların siyasi görüşleri nedeniyle haklı bir zulüm korkusu görebilecekleri arasında bağlantı kurabileceğini ifade etmiştir⁴³.

³⁹ Human Right Watch, Ukraine: Apparent Russian Cluster Munition Attack, 04.08.2023, <https://www.hrw.org/news/2023/08/04/ukraine-apparent-russian-cluster-munition-attack> Erişim Tarihi: 14.12.2023.

⁴⁰ Danıştay 10. Dairesi, 2016/99, 07.01.2019, <https://kazanci.com.tr/> Erişim Tarihi 04.08.2023.

⁴¹ Bülbül (n 28) 558-559.

⁴² Doğan, Yılmaz ve İzmirli (n 7) 144.

⁴³ Bülbül (n 28) 562.

Kanaatimizce, Ukrayna’nın Rusya tarafından işgaliyle birlikte devam eden Rusya-Ukrayna savaşının bizatihi kendisinden bireysel olarak kaçan her Ukraynalının sadece Putin’in söylemlerine bakarak siyasi veya ırka dayalı bir sebeple haklı nedenle zulüm korkusu içerisinde olduğunu söylememiz doğru olmayacaktır. Tabii ki çoğu Ukraynalı ülkesinin herhangi bir devlet tarafından işgalini istemeyeceği gibi herhangi bir savaş içerisinde bulunmasını fikren desteklemeyecektir. Bu fikirlerine ilişkin siyasi olarak herhangi bir eylem veya söylem içerisinde bulunmayan, sadece düşünsel olarak bu yönde meyilli olan bir Ukraynalının korkusunun mülteci statüsünü elde edebilmesi bakımından gereken siyasi görüş ile ilgili bağlantıyı sağlamayacağı düşüncemiz⁴⁴. Yine aynı şekilde, Nazi döneminde Yahudilere yapıldığı gibi Rusya’nın Ukraynalılara karşı henüz ırka ilişkin net bir tavır içinde olduğu söylenemez. Her ne kadar bahsi geçen bu iki Ukraynalı grubun, ülkelerinde süre gelen savaş yani silahlı çatışma nedeniyle, yukarıda bahsedildiği gibi, haklı nedenle bir zulüm korkusu içerisinde olduğunu söyleyebilirsek de sırf bu nedenle Türkiye’ye sığınmış olmaları mültecilik statüsünün verilebilmesi bakımından yeterli kabul edilmemelidir. Diğer yandan tabii ki her somut durumu ayrı ayrı ele almak kaydıyla, gerekli şartların varlığı hâlinde Rus kökenli Ukraynalıların ırkı veya Ukrayna hükümetinin savaşa karşı tutumunu sertçe eleştiren aktivistler gibi kişilerin mülteci statüsünü alabilmeleri ihtimal dahilindedir.

Ukraynalı bir kişinin Türkiye’de mülteci statüsü edinebilmesi için vatandaşı olduğu ülkenin dışında olmalı ve bu ülkenin korumasından yararlanamamalı veya söz konusu korku nedeniyle yararlanmak istememelidir. Bu çalışma Türkiye’de bulunan Ukraynalıların olası taleplerini incelediğinden, vatandaşı olunan ülkenin dışında olma şartı ile ilgili herhangi bir tartışma ortaya çıkmayacaktır; bu kişiler zaten Ukrayna dışındadır. Asıl soru, Ukraynalıların hâlâ ülkelerinin korumasından yararlanıp yararlanamadıkları veya haklı bir zulüm korkusu nedeniyle bu korumadan yararlanmaya istekli olup olmadıklarıdır.

Benzer durumdaki, ülkelerindeki silahlı çatışma eylemlerinden kaçan ve Taliban tarafında zulme uğrayacağına ilişkin korkusu olan bir başvurucuya ilişkin verilen Ankara Bölge İdare Mahkemesinin bir kararında, silahlı çatışmaların %68’inin çoğunlukla Afganistan’ın güney, güneydoğu ve doğusunda meydana geldiğini; 2014 yılında ölen veya yaralanan sivillerin sayısı dikkate alındığında, toplam nüfusun %0,03’ünün şiddetten doğrudan ve fiziksel olarak etkilendiğini; Kabil şehrinin genel olarak iç uçuş için uygun olduğunu onaylamıştır. Bu nedenle başvuranın iddialarını reddetmiştir. Irak’ta da başkent Bağdat iç kaçış için uygun bir yer olarak değerlendirilmiştir⁴⁵. Doktrinde, Ukraynalı bir başvuru sahibinin açacağı davada da benzer bir mantık izlenirse uluslararası koruma başvurusunun reddedilebilme

⁴⁴ AB Vasıf Yönergesi m. 10/1-d uyarınca ise, siyasi düşünceye sahip olmayı yeterli bulup, buna ilişkin bir eylemde bulunması zorunluluğu aramamaktadır.

⁴⁵ Ankara Bölge İdare Mahkemesi, 10. İdare Dava Dairesi, 907/1047, 03.10.2018, https://kazanci.com.tr/Erişim_Tarihi_04.08.2023.

ihtimali olduğu; ancak, Ukrayna'daki çatışmanın nispeten yeni olması nedeniyle benzer bir sonuca varmak için henüz çok erken olduğu belirtilmektedir⁴⁶.

YUKK m. 78/4 uyarınca, ikamet ettiği ülkenin belirli bir kesiminde koruma sağlanabiliyorsa, başvuru sahibinin, ülkenin o bölgesine güvenli bir şekilde seyahat edebilecek ve yerleşebilecek durumda olması şartıyla, başvuru sahibi hakkında uluslararası korumaya gerek olmadığına karar verilebilecektir. Elbette bu hükmün uygulanması takdire bağlı olmakla beraber, kanaatimizce bu değerlendirme başvuru sahibinin, başvuruyu yaptığı ana ve başvurunun değerlendirildiği ana göre değişebilecektir. Zira, fiili olarak Ukrayna'nın hakimiyetine giren ve Ukraynalıların güvenli olarak erişebilecekleri bölgeler sürekli değişecektir. Diğer yandan, elbette ki o an için güvenli olarak kabul edilebilecek bir bölgenin çok kısa bir süre içerisinde Rus işgali altına girmesi ihtimali mevcut olacaktır. Rusya'nın, birçok Ukraynalı tarafından güvenli bir sığınak olarak görülen Ukrayna'nın en batı bölgesi Lviv'i bile Rus güçleri tarafından saldırıya uğradığı göz önünde bulundurulmalıdır⁴⁷.

Göç İdaresi Başkanlığı'na bağlı resmî verilere bizzat ulaşılamamakla birlikte, literatürde yer alan bir çalışmada, Türkiye'ye gelen Ukraynalıların 1951 Cenevre Sözleşmesi çerçevesinde mülteci olarak kayıt altına alındıkları belirtilmektedir⁴⁸.

II. ŞARTLI MÜLTECİ STATÜSÜ

A. Genel Olarak

İltica ve Göç Yönetmeliği'ne uygun şekilde, YUKK'ta sığınmacı ve mülteci ayrımı devam ettirilmiştir⁴⁹. Bununla birlikte, YUKK'ta sığınmacı kavramı kullanılmamıştır. Bu kavram yerine, ilk kez yer verilen şartlı mülteci ifadesi tercih edilmiştir⁵⁰. Başka bir ifadeyle, İltica ve Göç Yönetmeliği'nde yer alan sığınmacı kavramı, YUKK'ta düzenlenen şartlı mülteci kavramına karşılık gelmektedir. YUKK m. 62 uyarınca “*Avrupa ülkeleri dışında meydana gelen olaylar sebebiyle; ırkı, dini, tabiiyeti, belli bir toplumsal gruba mensubiyeti veya siyasi düşüncelerinden dolayı zulme uğrayacağından haklı sebeplerle korktuğu için vatandaşı olduğu ülkenin dışında bulunan ve bu ülkenin korumasından yararlanamayan, ya da söz konusu korku nedeniyle yararlanmak istemeyen yabancıya veya bu tür olaylar sonucu önceden yaşadığı ikamet ülkesinin dışında bulunan, oraya dönemeyen veya söz konusu korku nedeniyle dönmek istemeyen vatansız kişi*” şartlı mülteci statüsüyle Türkiye'de bulunabilecektir. Bu statünün, mülteci statüsünden farkı, Avrupa ülkeleri dışında gerçekleşen hadiseler nedeniyle verilmesidir⁵¹.

⁴⁶ Bülbül (n 28) 576.

⁴⁷ George Wright, “Ukraine War: Wave of Russian Air Strikes Reported Across Ukraine”, BBC NEWS, <https://www.bbc.com/news/world-europe-67838428> Erişim Tarihi: 18.01.2024.

⁴⁸ Bakır, s. 54.

⁴⁹ Ekşi, 49.

⁵⁰ Çelikel ve Gelgel, (n 23) 23; Çiçekli, (n 14) 244; Ekşi, (n 16) 160.

⁵¹ Asar (n 8) 282.

Diğer yandan, YUKK m. 4^{te}52 kaleme alınan geri gönderme yasağı çerçevesinde, güvenli üçüncü ülkeye yerleştirilene kadar şartlı mültecilerin ülkemizde bulunmalarına müsaade edilmekle, bu statünün kalıcı bir statü kabul edilmediği anlaşılmaktadır⁵³. Belirtilmelidir ki, bu kişiler güvenli üçüncü ülkeye⁵⁴ hiçbir zaman yerleştirilemeyebilirler⁵⁵. Zira güvenli ülkeye yerleştirilebilen şartlı mülteci statüsündekilerinin oranı sayıca çok azdır. Bu nedenle, doktrinde, şartlı mülteci statüsündekilerin ülkemizde kalıcı olarak bulduklarının kabulünün gerektiği belirtilmiştir⁵⁶.

Diğer yandan şartlı mülteci statüsü de bireysel özellikte olup⁵⁷; kitlesel olarak ülkemize giriş yapan veya yapmaya çalışan yabancılar bu statüyü elde edemezler⁵⁸. Bu statünün toplu olarak verilmesi mümkün değildir⁵⁹.

B. Ukraynalıların Şartlı Mülteci Statüsü Bakımından Değerlendirilmesi

YUKK uyarınca, Türkiye’de şartlı mülteci statüsünde bulunabilmesi için bu statüyü talep eden yabancı, Avrupa dışı bir ülkede gerçekleşen bir olay sebebiyle Türkiye’den koruma talebinde bulunması gerekmektedir. Bu nedenle, ülkemizde bulunan ve Ukrayna sınırları içerisindeki savaştan kaçan Ukraynalıların Türkiye’de şartlı mülteci statüsünde bulunamayacakları aşikârdır. Diğer yandan, Rusya sınırları içerisinde yaşayan ve Rusya’nın Ukrayna üzerindeki savaş stratejisine tamamen karşı çıkan siyasi görüşü nedeniyle Putin rejimi altında haklı nedenle zulüm korkusu duyan bir Rus vatandaşı, Türk hukuku uyarınca şartlı mülteci statüsü verilmesi akla gelebilir⁶⁰. Bu ihtimal, çalışmamızın sınırları dışında kaldığından ayrıca değerlendirme konusu yapılmamıştır.

⁵² YUKK m. 4: “Bu Kanun kapsamındaki hiç kimse, işkenceye, insanlık dışı ya da onur kırıcı ceza veya muameleye tabi tutulacağı veya ırkı, dini, tabiiyeti, belli bir toplumsal gruba mensubiyeti veya siyasi fikirleri dolayısıyla hayatının veya hürriyetinin tehdit altında bulunacağı bir yere gönderilemez.”

⁵³ Çelikel ve Gelgel (n 23) 24; Doğan, Yılmaz ve İzmirli (n 7) 147; Ekşi, (n 16) 161; Neva Övünç Öztürk, *Mültecilerin Hukuki Statüsünün Belirlenmesi*, (I.B., Seçkin 2015) (Hukuki Statü) 441-444; Francesco Cherubini, *Asylum Law in the European Union*, (1th Edn., Routledge 2015).

⁵⁴ Güvenli üçüncü ülkeye ilişkin kriterler YUKK m. 74(2)’de sayılmıştır.

⁵⁵ Ekşi (n 16) 162.

⁵⁶ Doğan, Yılmaz ve İzmirli (n 7) 147.

⁵⁷ Ekşi (n 16) 161.

⁵⁸ Şartlı mülteci bireysel hüküm ve sonuç doğurduğundan, kitlesel olarak ülkemize gelen Suriyelilere de şartlı mültecilik statüsünün verilemeyeceğine ilişkin bkz; Ekşi, (n 16) 161-162; Sibel Özel, “Türkiye’deki Suriyelilerin Hukuki Statüsü”, (2020) 17(2) YUHFD (Suriyeliler) 718. Suriyelilerin Türkiye’deki hukuki statüsüne ilişkin bir çalışma için bkz. Lale Ayhan İzmirli, “Türkiye’deki Suriyelilerin Hukuki Durumuna İlişkin Bir Değerlendirme”, (2017) 4(7) Avrasya Sosyal ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi 43-66.

⁵⁹ Çörtoğlu Koca, *Afganların Hukuki Statüleri* (n 11) 883.

⁶⁰ 15 Mart 2022’de Rusya, Avrupa Konseyi’nden çekildiğini açıklamıştır. 16 Mart 2022 tarihinde ise, Avrupa Konseyi, Ukrayna’ya karşı açtığı savaşta insan haklarına aykırı davrandığı gerekçesiyle, Rusya’nın Avrupa Konseyi üyeliğinin sona erdirilmesine dair bir karar vermiştir. Bu duruma ilişkin ayrıntılı bir değerlendirme için bkz. Fethullah Bayraktar, “Rusya’nın Avrupa Konseyi Üyeliğinden Çıkarılması Ya Da ‘Militan İnsan Hakları’ Üzerine Bir Değerlendirme”, (2022) (68) Adalet Dergisi 133-151.

III. İKİNCİL KORUMA STATÜSÜ

A. Genel Olarak

YUKK m. 63 uyarınca, ikincil koruma statüsündekiler, mülteci ve şartlı mülteci olarak değerlendirilemeyen ve ülkemizden uluslararası koruma talep eden yabancılardır. İkincil koruma statüsü, tamamlayıcı koruma adıyla da literatürde yer edinmiştir⁶¹. Bu koruma türünün hukuk sistemimizde bir düzenlemeye kavuşturulması da YUKK'un genel gerekçesinde belirtilen, uluslararası insan hakları ilkelere ve AB düzenlemelerine paralel bir göç hukukuna ilişkin düzen yaratılması amacı ile uyumludur⁶².

YUKK m. 63 uyarınca, menşe ülkesine veya ikamet ettiği ülkeye geri gönderildiği takdirde, ölüm cezasına mahkûm olacak veya ölüm cezası infaz edilecek; işkenceye, insanlık dışı ya da onur kırıcı ceza veya muameleye maruz kalacak; uluslararası veya ülke genelindeki silahlı çatışma durumlarında, ayırım gözetmeyen şiddet hareketleri nedeniyle şahsına yönelik ciddi tehditle karşılaşacak olması nedeniyle menşe ülkesinin veya ikamet ülkesinin korumasından yararlanamayan veya söz konusu tehdit nedeniyle yararlanmak istemeyen kişiler bu statü kapsamına alınabilecektir. Bu nedenle ikincil koruma statüsü geçici bir koruma olarak görülmemektedir⁶³. Yine, ikincil koruma statüsü de bireysel nitelikte koruma sağlamaktadır⁶⁴.

Türk hukuku uyarınca bu statü, YUKK m. 4'te ve Cenevre Sözleşmesi madde 33⁶⁵'te düzenlenen geri gönderilmeme (non-refoulement) ilkesiyle paralellik taşımaktadır⁶⁶. Esasen korumanın oluşturulmasında, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'nin (AİHM) geri göndermeme ilkesinin kapsamını genişleten kararları etkili olmuştur⁶⁷.

⁶¹ Çörtoğlu Koca, *Afganların Hukuki Statüleri* (n 11) 884; Ekşi (n 16) 52; Sibel Safi, *Mülteci Hukuku*, (1.B., Legal 2018) 355.

⁶² YUKK genel gerekçe için bkz. İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Başkanlığı, <https://www.goc.gov.tr/kurumlar/goc.gov.tr/files/GENEL.pdf> Erişim Tarihi: 17.12.2023.

⁶³ B Bahadır Erdem, "Geçici Koruma Statüsündeki Suriyelilerin Sosyal, Siyasi ve Vatandaşlık Hukuku Bakımından Türkiye'deki Durumları" (2017) 37(2) Public and Private International Law Bulletin 336; Çörtoğlu Koca, *Afganların Hukuki Statüleri* 884.

⁶⁴ Doğan, Yılmaz ve İzmirli (n 7) 149; Ekşi (n 16) 53.

⁶⁵ Cenevre Sözleşmesi m. 33: "1. Hiçbir Taraf Devlet, bir mülteciyi, ırkı, dini, tâbiyeti, belli bir sosyal gruba mensubiyeti veya siyasi fikirleri dolayısıyla hayatı ya da özgürlüğü tehdit altında olacak ülkelerin sınırlarına, her ne şekilde olursa olsun geri göndermeyecek veya iade ("refouler") etmeyecektir. 2. Bununla beraber, bulunduğu ülkenin güvenliği için tehlikeli sayılması yolunda ciddi sebepler bulunan veya özellikle ciddi bir adi suçtan dolayı kesinleşmiş bir hükümle mahkûm olduğu için söz konusu ülkenin halkı arasından bir tehlike oluşturmaya devam eden bir mülteci, işbu hükümden yararlanmayı talep edemez."

⁶⁶ Çiçekli (n 14) 271; Çörtoğlu Koca, *Afganların Hukuki Statüleri* (n 11) 884; Ekşi (n 16) 53.

⁶⁷ Bülbül (n 28) 585; Jane McAdam, *Complementary Protection in International Refugee Law*, (1th Edn., Oxford University Press 2007) 137.

YUKK m. 63’te belirtilen ikincil koruma statüsü ile AB Vasıf Yönergesin’de ikincil koruma statüsü verilebilmesi için aranan kriter olan ciddi zararın düzenlendiği m. 15⁶⁸ arasında bazı farklılıklar bulunmaktadır. Bu farklılıklardan en önemlisi, Türk hukuku uyarınca, ikincil koruma sağlanabilmesi için başvuru sahibinin sivil olma şartının aranmamasıdır.

Bu statünün belirlenmesinde esas kriter, yaşam hakkı ve işkence yasağı olup; haklı sebebe dayanan zulüm korkusunun veya bu korkunun mültecilik statüsü için gerekli görülen kriterlerle bağlantılı olup olmamasının bir önemi bulunmamaktadır⁶⁹.

B. Ukraynalıların İkincil Koruma Statüsü Bakımından Değerlendirilmesi

Rusya’nın Ukrayna üzerinde başlattığı savaş nedeniyle şiddete uğrayacağı korkusuyla ülkemize sığınan Ukraynalıların, ülkemizde ikincil koruma statüsünden yararlanabilecekleri değerlendirilebilir. Öncelikle belirtmeliyiz ki, ülkemizden sığınma talep eden Ukraynalıya ikincil koruma statüsü verilebilmesi için, yukarıda ayrıntılı olarak açıkladığımız üzere, kendisine mülteci statüsü verilebilecek nitelendirmeye sahip olmaması gerekir.

Ukrayna’daki mevcut durum sebebiyle bir Ukraynalının, ölüm cezasına mahkûm olacak veya ölüm cezası infaz edilecek ya da işkenceye, insanlık dışı veyahut onur kırıcı ceza veya muameleye maruz kalacak olması mümkün olup bu kişi bahsi geçen nedenlerden biriyle ülkemizde ikincil koruma statüsü sahibi olabilir. Nitekim, Ukrayna’daki savaşa katılmak için giden ve Rus güçlerince yakalanan üç yabancı yine Rusya kontrolündeki bölgede yargılanarak ölüm cezasına çarptırılmışlardır⁷⁰. Rusya artık bir Avrupa Konseyi üyesi devleti olmadığına göre, AİHS’ne de taraf olmaktan çıkmıştır. Bu nedenle, Ukraynalı bir yabancının Rus güçleri tarafından ölüm cezasına mahkûm olduğu veya işkenceye, insanlık dışı ya da onur kırıcı ceza veyahut muameleye maruz kalacak olması iddiaları daha gerçekçi kabul edilebilecektir⁷¹. Zira, savaşın birçok mağduru kişi, Rus silahlı kuvvetlerinin buldukları bölgeleri kontrol ettiği süre boyunca kendisini güvende hissetmediğini söylemiş ve ayrıca herkesin gözaltına alınabileceğinden, öldürülebileceğinden veya kaybolabileceğinden korktuklarını belirtmiştir. Örneğin Şubat 2022’de Rus silahlı kuvvetleri bir kontrol noktasında araçta bulunan beş kişilik bir aileye ateş açmıştır. Aile o sırada, güvenlik endişeleri nedeniyle Vesele köyünden, o zamanlar her ikisi de Rus silahlı kuvvetleri tarafından kontrol edilen Kherson

⁶⁸ AB Vasıf Yönergesi m. 15: “Ciddi zarar aşağıdakilerden oluşur: (a) ölüm cezası veya idam; veya (b) menşe ülkede başvuru sahibine işkence veya insanlık dışı veya aşağılayıcı muamele veya ceza; veya (c) uluslararası veya iç silahlı çatışma durumlarında ayırım gözetmeyen şiddet nedeniyle bir sivilin hayatına veya şahsına yönelik ciddi ve bireysel tehdit.”

⁶⁹ Çörtoğlu Koca, *Afganların Hukuki Statüleri* (n 11) 885; Çelikel ve Öztekin Gelgel (n 23) 25

⁷⁰ BBC News Türkçe, Ukrayna’da Savaşan İki İngiliz ve Bir Fas Vatandaşına İdam Cezası, 9 Haziran 2022, <https://www.bbc.com/turkce/haberler-dunya-61752335> Erişim Tarihi: 17.12.2023.

⁷¹ Bülbül (n 28) 587.

bölgesindeki Nova Kakhovka'ya taşınmaktayken bu saldırı gerçekleşmiştir. Bu ailede, üç yetişkin anında öldürülmüş ve iki çocuk kısa bir süre sonra yaralarından dolayı ölmüştür. Yine Şubat 2022'de Kharkiv bölgesindeki Bazaliivka'da Rus silahlı kuvvetleri bir araca ateş açarak, Novyi Burluk'ta başka bir Rus silahlı kuvveti tarafından vurulduğu için ailesi tarafından hastaneye götürülen 10 yaşındaki bir kız çocuğunu anında öldürmüştür ve büyükanne ve büyükbabasını yaralamıştır⁷².

24 Şubat 2022'den bu yana toplamda 521 sivilin Rus silahlı kuvvetleri tarafından yargısız infaz ya da bireysel sivillere yönelik saldırılar yoluyla öldürüldüğü belgelenmiştir⁷³. Nisan 2022'de Donetsk bölgesinde Rus silahlı kuvvetlerine teslim olan bir erkek savaş esirinin bir yıldan uzun bir süre boyunca Rusya Federasyonu'ndaki çeşitli tesislerde gözetim altında tutulduğu; Şubat 2023'te Rus yetkililerin kendisini sorguladığı ve plastik copla tecavüz etmekle tehdit ettiği tespit edilmiştir⁷⁴. İki kadın savaş esiri ve altı sivil kadın, cinsel şiddetin gözetim altında kendilerine karşı bir işkence veya kötü muamele biçimi olarak kullanıldığını söylemiştir. Bu kişiler tecavüz, göğüs uçlarına elektrik şoku, zorla çıplaklık ve erkeklerin huzurunda da dahil olmak üzere gerekçesiz çıplak arama, cinsel dokunma, zorlayıcı koşullarda cinsel eylemlerde bulunma talepleri, tecavüz tehditleri ve erkeklerin huzurunda tuvaleti kullanmak zorunda bırakılma gibi durumlara maruz kalmışlardır⁷⁵.

24 Şubat 2022'den bu yana, işgal altındaki topraklarda veya Rusya Federasyonu'nda Rus silahlı kuvvetleri mensuplarının, kolluk kuvvetlerinin veya cezaevi personelinin çatışmayla bağlantılı 149 cinsel şiddet vakası (94 erkek, 51 kadın, 4 kız çocuğu) gerçekleştirdiği belgelenmiştir⁷⁶.

Çalışmamız kapsamında ayrıntılı ele alacağımız ikincil koruma statüsü unsuru esas olarak, savaş nedeniyle ülkemizden sığınma talep eden Ukraynalıları ele aldığımızdan, ülke genelindeki silahlı çatışma durumlarında, ayırım gözetmeyen şiddet hareketleri nedeniyle şahsına yönelik ciddi tehditle karşılaşacak olma durumudur.

Uluslararası silahlı çatışmadan söz edebilmek için, iki veya daha fazla devletin birbirlerine karşı silahlı çatışma hâlinde bulunması söz konusu olmalıdır⁷⁷. Ukrayna'daki durumun Ukrayna ve Rusya arasında süregelen uluslararası bir silahlı

⁷² UHCHR, Report on the Human Rights Situation in Ukraine, 1 February to 31 July 2023, 11.

⁷³ UHCHR, Report on the Human Rights Situation in Ukraine, 1 February to 31 July 2023, 11.

⁷⁴ UHCHR, Report on the Human Rights Situation in Ukraine, 1 February to 31 July 2023, 12.

⁷⁵ Ibid.

⁷⁶ Ibid.

⁷⁷ Meltem İneli Ciğer, "Silahlı Çatışma Durumlarında Ayırım Gözetmeyen Şiddet Hareketlerinden Kaçan Kişilerin Avrupa Birliği Hukuku ve Türk Hukukunda İkincil Korunması", (2018) 20(1) Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi 209. Ayşe Nur Tütüncü, *İnsancıl Hukuka Giriş*, (2.B., Beta 2012) 56. Bir ülkenin kendi içerisinde meydana gelen silahlı çatışma durumundan bireysel olarak kaçan kişilerin durumuna ilişkin ayrıntılı bir değerlendirme için bkz. Hugo Storey, "Armed Conflict in Asylum Law: The War-Flaw" (2012) 31(2) Refugee Survey Quarterly (Asylum Law) 1-32.

çatışma hâli olduğu tartışmasız bir gerçek olarak kabul edilebilir. Bu nedenle incelememiz gereken unsurlar, ayırım gözetmeyen şiddet hareketleri ve şahsa yönelik ciddi tehdit bulunmasıdır.

YUKK’ta ayırım gözetmeyen şiddetten ne anlaşılması gerektiği açıklanmamıştır.

1977 tarihli Cenevre Sözleşmelerine Ek Protokol No I m. 51(4) uyarınca ayırım gözetmeksizin yapılan saldırılar şunlardır: “a) Belirli bir askeri hedefe yöneltilmemiş saldırılar; b) Belirli bir askeri hedefe yönlendirilemeyen savaş yöntemleri ve araçlarının kullanıldığı saldırılar; ya da c) Bıraktıkları etkiler bu Protokolce öngörüldüğü şekilde sınırlandırılmayan savaş yöntemlerinin ve araçlarının kullanıldığı saldırılar; ve netice olarak, böyle her bir durumda, hiç bir ayırım gözetmeksizin askeri hedefleri ve sivilleri ve sivil malları vurma özelliğine sahip yöntemlerin kullanıldığı saldırılar.”

ABAD, 2009 tarihli *Meki Elgafaji and Noor Elgafaji v Staatssecretaris van Justitie*⁷⁸ davasındaki kararından, ayırım gözetmeyen şiddetin kişisel durumlara bakılmaksızın insanları kapsayabileceğini belirtmiştir⁷⁹. Bu doğrultuda doktrinde, pazar yerleri, kamu yolları, sağlık tesisleri gibi çoğunlukla sivillerin yaşadığı alanların bombalanması ayırım gözetmeyen şiddet olarak nitelendirilmiştir⁸⁰. Rusya’nın Ukrayna işgali sırasında hastane, sosyal tesis gibi sivillerin bulunduğu birçok alanı bombaladığı kamuoyunda ses getiren savaşa ilişkin en önemli durumlardan biridir⁸¹. Nitekim, UHCHR’nin yayımladığı 2023 tarihli Ukrayna’da İnsan Hakları Durumuna İlişkin Rapor’a⁸² göre, 24 Şubat 2022 ile 31 Temmuz 2023 tarihleri arasında toplam 48 tıbbi tesis ile 192 eğitim tesis yıkılmış ve 347 tıbbi tesis ile 628 eğitim tesis hasar görmüştür. Bu saldırılar sonucunda hastalar, sağlık personeli ve eğitim personeli arasından 53 sivil hayatını kaybetmiş, 19 sivil ölmüş ve 34 sivil yaralanmıştır⁸³. Yine 5 Ekim 2023’te Harkiv Oblastı’nın Hroza kentindeki cenaze törenine düzenlenen füze saldırısında 59 sivil hayatını kaybetmiştir⁸⁴. Ocak

⁷⁸ Judgment of the Court (Grand Chamber) of 17 February 2009, *Meki Elgafaji and Noor Elgafaji v Staatssecretaris van Justitie*, Case C-465/07, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A62007CJ0465>, (Erişim Tarihi: 17.12.2023). Bundan sonra “*Elgafaji davası*” olarak anılacaktır.

⁷⁹ *Meki Elgafaji and Noor Elgafaji v Staatssecretaris van Justitie*, para 34.

⁸⁰ İneli Çiğner (n 77) 227.

⁸¹ İlgili haberler için bkz. Thoma Mackintosh, Ukraine war: Six postal workers killed in Kharkiv missile strike, BBC NEWS, 22 October 2023, <https://www.bbc.com/news/world-europe-67185216> Erişim Tarihi: 21.12.2023; Euronews, Rusya, Mariupol’da doğum hastanesini vurdu; Zelenskiy ‘soykırımın kanıtı’ dedi, 10 Mart 2022, <https://tr.euronews.com/2022/03/10/rusya-mariupol-dadogum-hastanesini-vurdu-zelenskiy-soyk-r-m-n-kan-t-dedi> Erişim Tarihi: 21.12.2023.

⁸² UHCHR, Report on the Human Rights Situation in Ukraine, 1 February to 31 July 2023, 10.

⁸³ *Ibid.*

⁸⁴ OCHA, Ukraine Humanitarian Response 2023 Situation Report, 23 November 2023, https://reports.unocha.org/en/country/ukraine?gad_source=1&gclid=CjwKCAiAp5qsBhAPEiwAP0qeJ7G6Ck7v-rgBXmLbACkb_EhF5eRpTsIGkyr7h1p8V0e_GC0ETmnnBoC8jEQAvD_BwE Erişim Tarihi: 23.12.2023.

2022-Temmuz 2023 tarihleri arasında, Ukrayna'daki silahlı çatışmada yaşamını yitiren sivillerin sayısı 9,513'a ulaşmıştır⁸⁵.

Bu noktada şiddetin seviyesinin tespiti de önemlidir. Şu an için ABAD'ın şiddetin seviyesinin belirlenmesine ilişkin bir kararı tarafımızca tespit edilememiştir. AİHM ise *Sufi and Elmi v. The United Kingdom* davasına ilişkin 2011 tarihli kararında⁸⁶ çatışmanın seviyesinin belirlenmesinde uygun kıstasların, ilk olarak, çatışmanın taraflarının sivil kayıp riskini artıran savaş yöntem ve taktiklerini kullanıp kullanmadıkları veya doğrudan sivilleri hedef alıp almadıkları; ikinci olarak, bu tür yöntem ve/veya taktiklerin kullanımının çatışmanın tarafları arasında yaygın olup olmadığı; üçüncü olarak, çatışmanın yerel mi yoksa daha geniş çapta mı olduğu; son olarak, çatışmanın bir sonucu olarak ölen, yaralanan ve yerinden edilen sivillerin sayısı olduğunu ifade etmiştir⁸⁷.

YUKK'ta başvurucunun şahsına yönelik ciddi tespitin nasıl belirleneceğine ilişkin bir açıklama yer almamaktadır. Bizim de katıldığımız doktrinde yer alan görüşe göre, tehdidin ciddiyeti başvurucuya fiziki ve psikolojik zarar verme seviyesine göre belirlenmelidir⁸⁸.

Diğer yandan bir şiddet hâlinin ne zaman kişinin şahsına yönelik tehdit oluşturacağına ilişkin ABAD, *Elgafaji* davası hakkında verdiği kararında, ayırım gözetmeyen şiddetin kişisel durumlara bakılmaksızın bireyleri kapsayabileceği ve bir tehdidin uluslararası veya iç silahlı çatışma durumunun doğasında olduğunu belirtmiştir⁸⁹. Bu bağlamda, ikincil koruma başvurusunun yapıldığı yetkili ulusal makamlar tarafından değerlendirildiği durumlarda, silahlı çatışmanın gerçekleştiği ayırım gözetmeyen şiddetin derecesi, kimliklerine bakılmaksızın sivillere verilen zararı kapsayacak şekilde anlaşılmalıdır⁹⁰. Yani, ikincil koruma başvurusunda bulunan bir kişinin hayatına veya şahsına yönelik ciddi ve bireysel bir tehdidin varlığı, söz konusu kişinin kendi kişisel koşullarına özgü faktörler nedeniyle özel olarak hedef alındığına dair kanıt sunması koşuluna tabi değildir. Böylece, silahlı çatışma seviyesinin yüksek olduğu durumlarda kişinin şahsına yönelik tehdidin

⁸⁵ UHCHR, 14 Nisan 2014'ten 31 Temmuz 2023'e kadar Ukrayna'da süre gelen çatışmaya bağlı 12.619 sivil ölüm kaydetmiştir. 6.259 erkek, 3.708 kadın, 389 erkek çocuk, 283 kız çocuk ve 1.951 yetişkin ile cinsiyeti henüz bilinmeyen 29 çocuk öldürülmüştür. Rusya'ya bağlı silahlı grupların 17 Temmuz 2014 tarihinde düşürdüğü Malezya Havayollarına ait MH17 sefer sayılı uçakta bulunan 298 kişi de hesaba katıldığında, 2014 yılından bu yana ölen toplam sivil sayısı en az 12,917'ye ulaşmaktadır: UHCHR, Report on the Human Rights Situation in Ukraine, 1 February to 31 July 2023, 12.

⁸⁶ European Court of Human Rights, Case of Sufi and Elmi v. The United Kingdom, 28.06.2011, [https://hudoc.echr.coe.int/fre#%7B%22itemid%22:\[%22001-105434%22%7D](https://hudoc.echr.coe.int/fre#%7B%22itemid%22:[%22001-105434%22%7D) Erişim Tarihi: 17.12.2023.

⁸⁷ Case of Sufi and Elmi v. The United Kingdom, para 242.

⁸⁸ İneli Çiğer (n 77) 228.

⁸⁹ Meki Elgafaji and Noor Elgafaji v Staatssecretaris van Justitie, para 34.

⁹⁰ Meki Elgafaji and Noor Elgafaji v Staatssecretaris van Justitie, para 35.

varlığı tespit edilmiş sayılabilecektir⁹¹.

ABAD’ın bu yaklaşımından hareketle, Türkiye’den koruma talep etmiş bir Ukraynalının, Ukrayna’da savaşın yoğun olduğu bir bölgeye gönderildiği takdirde, bölgedeki şiddet hareketleri nedeniyle şahsına yönelik ciddi bir tehditle karşılaşacağı kabul edilebilecek ve başvurucuya ikincil koruma statüsü verilebilecektir⁹². Ukrayna’nın doğu kesimi, Ukrayna ve Rus güçleri ile Rusya destekli silahlı gruplar arasında en yoğun silahlı çatışmaların yaşandığı bölgedir. Bu bölgenin önemli bir kısmının ciddi şekilde zarar gördüğü kısımlarında, ayırım gözetmeyen şiddet düzeyinin, bir sivilin bölgede yalnızca bulunmasını bile ciddi bir bireysel tehdit olarak değerlendirmek için yeterli kılacak kadar yüksek olduğu sonucuna varılabilir. Bu nedenle, bölgede meydana gelen ayırım gözetmeyen şiddetin düzeyi ve yoğunluğu dikkate alındığında, bu bölgelerden gelen kişilerin bireysel tehdit için daha fazla kanıt göstermeleri bile gerekmebilecektir. Tam tersi yorumdan hareketle, ülkenin batı kesimine doğru gidildikçe durumun emniyet ve güvenlik açısından daha iyiye gittiği görüldüğünden bu bölgedeki kişilerin bireysel unsurları daha yüksek seviyede göstermeleri yani kanıtlamaları gerekebilecektir. Yine ülkenin bazı bölgelerinde şiddetin düzeyi ve yoğunluğu bireysel tehdit oluşturmayacak kadar alt seviyede değerlendirilirse, başvurucunun talebi reddedilebilecektir. Kısaca, şiddetin seviyesi ve yoğunluğu, başvuru sahibinin kaçtığı yere göre değerlendirilmelidir⁹³.

YUKK m. 78(3) uyarınca, “Başvuru hakkında karar verilirken menşe veya önceki ikamet ülkesinin mevcut genel şartları ve başvuru sahibinin kişisel şartları göz önünde bulundurulur.” Ankara 1. İdare Mahkemesi bu hüküm doğrultusunda, menşe ülkeye ilişkin uluslararası örgüt ve sivil toplum kuruluşlarının resmî raporlarının dikkate alınmadan bir Afgan vatandaşının uluslararası koruma talebinin reddedilmesi işlemi hukuka aykırı bulmuştur⁹⁴. Yine aynı mahkeme bir başka kararında, Afganistan’daki silahlı çatışma durumunun varlığı iddia edilmesine rağmen, kişinin durumu sadece şartlı mülteci statüsü kapsamında değerlendirilip, ikincil koruma statüsüne ilişkin herhangi bir değerlendirme yapılmamasını da hukuka aykırı bulunmuştur⁹⁵. Bu örnek kararlar doğrultusunda başvurucu Ukraynalı kişinin başvurusu değerlendirilirken, Ukrayna-Rusya savaşına ilişkin Ukrayna’daki silahlı çatışma ve şiddet hareketlerine dair uluslararası örgüt ve sivil toplum kuruluşlarının güncel raporları dikkate alınmalı ve başvurucunun durumunun sadece mülteci statüsü kapsamında değerlendirilmeyip, ikincil koruma statüsü çerçevesinde de ele alınması gerekmektedir.

⁹¹ Meki Elgafaji and Noor Elgafaji v Staatssecretaris van Justitie, para 39.

⁹² Aynı yöndeki görüş için bkz. İneli Ciğer (n 77) 228-229.

⁹³ Bülbul (n 28) 593.

⁹⁴ Ankara 1. İdare Mahkemesi, 308/1670, 30.09.2015, <https://kazanci.com.tr/> Erişim Tarihi 03.11.2023.

⁹⁵ Ankara 1. İdare Mahkemesi, 2031/601, 24.03.2015, <https://kazanci.com.tr/> Erişim Tarihi 03.11.2023.

SONUÇ

24 Şubat 2022’de başlayan Rusya ve Ukrayna arasındaki savaşı ile birlikte, Ukrayna sınırlarından Türkiye’ye gelen Ukraynalılar Türkiye’den uluslararası koruma talep edebileceklerdir. Ukrayna Avrupa Konseyi üyesi bir devlet olduğundan dolayı bu kişiler Türkiye’de şartlı mülteci statüsünde bulunamayacaklardır.

Bu hâlde, bu kişilerin mülteci ve ikincil koruma statüsü kapsamında değerlendirilebilecekleri akla gelmektedir. Mülteci statüsü bağlamında ilk olarak 1951 tarihli Cenevre Sözleşmesi’nin kural olarak savaş sığınmacılarını kapsamadığı belirtilmelidir. BMMYK 1979 yılında yayımladığı El Kitabı’nda bu durumu açıkça ifade etmiş, ancak silahlı çatışmanın özel bir durum olduğunu da kabul etmiştir. BMMYK 2001 tarihli çalışmasında ise ilk yaklaşımına nazaran daha yumuşak bir yaklaşım benimsemiş ve silahlı çatışmadan kaçan kişilerin yeterli zarar tehdidi ve Sözleşme’de yer alan bir gerekçeyle bağlantı gösterebilmeleri hâlinde mülteci korumasına hak kazanabileceklerini belirtmiştir. Nihayetinde ise BMMYK, 2016 tarihli Uluslararası Koruma Kılavuzu’nda silahlı çatışma durumlarının nadiren de olsa mülteci statüsü kapsamında değerlendirilebileceğini ifade etmiştir. Ancak bunun için öncelikle Ukrayna’da kalmaları hâlinde bu kişilerin haklı olarak dayanan zulüm korkusunu kanıtlamaları gerekmektedir.

Haklı nedene dayanan zulüm korkusu objektif ve sübjektif koşulların dikkate alınarak yapılması gerekmektedir. Objektif unsurlar, başvuru sahibinin Ukrayna’daki koşullarının değerlendirilmesini gerektirecek olup bu da nihai olarak Ukraynalı başvuru sahibinin sübjektif korkusunu belirlemede önemli kabul edilecektir. Ukrayna bağlamında ciddi ihlallerin gerçekleştiğine dair pek çok rapor bulunmaktadır. Savaşın hâlen sürdüğü bu ülke sınırlarında pek çok tecavüz, yargısız infaz ve sivil ölümünün gerçekleştiği belgelenmiştir. Bu kapsamda, Ukrayna’dan gelen bu kişilerin her somut olayda ayrıca değerlendirilmek üzere, haklı sebebe dayalı bir zulüm korkusunun varlığı kabul edilebilir.

Bir Ukrayna vatandaşına mülteci statüsü verilebilmesi için haklı nedenlere dayanan zulüm korkusu yeterli olmayıp, kendisinin ırkı, dini, tabiiyeti, belli bir toplumsal gruba mensubiyeti veya siyasi düşünceleri nedeniyle zulme uğrayacağına ilişkin gerekçelerden en az birine dayanması gerekmektedir.

Ukrayna hükümetinin zulmünden kaçan kişiler için bu bağlantıyı kurmak daha kolay olabilir. Ukrayna hükümetinin zulmünden kaçan Ukraynalılar, Rus kökenli Ukraynalılar ve diğer Ukraynalılar olarak iki ayrı durumda değerlendirilebilir. İlk olarak, Rus kökenli Ukraynalıların, ırkı nedeniyle Ukrayna hükümeti tarafından haklı nedenle zulme uğrama korkusu duyması muhtemeldir. İkinci olarak, kökeni fark etmeksizin diğer Ukraynalılar da siyasi görüşleri nedeniyle aynı korkuyu duyabilirler. Zira, Ukrayna hükümetinin savaşa karşı tutumuna sert tepki gösteren özellikle aktivistlerin işkenceye ve kötü muameleye maruz kalması ihtimal dahilindedir.

Buna karşın, Rus güçlerinden ve savaşın ayırım gözetmeyen şiddetinden kaçan Ukraynalılar için bahsi geçen beş sebepten biriyle gerekli bağlantıyı kurmak daha zordur. Ukrayna’nın Rusya tarafından işgaliyle birlikte devam eden Rusya-Ukrayna savaşının bizatihi kendisinden bireysel olarak kaçan her Ukraynalının sadece Putin’in söylemlerine bakarak siyasi veya ırka dayalı bir sebeple haklı nedenle zulüm korkusu içerisinde olduğunu söylememiz doğru olmayacaktır. Tabii ki çoğu Ukraynalı ülkesinin herhangi bir devlet tarafından işgalini istemeyeceği gibi herhangi bir savaş içerisinde bulunmasını fikren desteklemeyecektir. Bu fikirlerine ilişkin siyasi olarak herhangi bir eylem veya söylem içerisinde bulunmayan, sadece düşünsel olarak bu yönde meyilli olan bir Ukraynalının korkusunun mülteci statüsünü elde edebilmesi bakımından gereken siyasi görüş ile gerekli bağlantıyı sağlamada yeterli olmayacaktır. Yine aynı şekilde, Nazi döneminde Yahudilere yapıldığı gibi Rusya’nın Ukraynalılara karşı henüz ırka ilişkin net bir tavır içinde olduğu söylenemez. Her ne kadar bahsi geçen bu iki Ukraynalı grubun, ülkelerinde süre gelen savaş yani silahlı çatışma nedeniyle, haklı nedenle bir zulüm korkusu içerisinde olduğunu söyleyebilirsek de sırf bu nedenle Türkiye’ye sığınmış olmaları mültecilik statüsünün verilebilmesi bakımından yeterli kabul edilmemelidir. Diğer yandan her somut durumu ayrı ayrı ele almak kaydıyla, gerekli şartların varlığı hâlinde Rus kökenli Ukraynalıların ırkı veya Ukrayna hükümetinin savaşa karşı tutumunu sertçe eleştiren aktivistler gibi kişilerin mülteci statüsünü alabilmeleri ihtimal dahilindedir.

Rusya’nın Ukrayna üzerinde başlattığı savaş nedeniyle şiddete uğrayacağı korkusuyla ülkemize sığınan Ukraynalıların, ülkemizde ikincil koruma statüsünden yararlanabilecekleri değerlendirilebilir. Ülkemizden sığınma talep eden Ukraynalıya ikincil koruma statüsü verilebilmesi için, kendisine mülteci statüsü verilebilecek nitelendirmeye sahip olmaması gerekir.

Ukrayna’daki mevcut durum sebebiyle bir Ukraynalının, ölüm cezasına mahkûm olacak veya ölüm cezası infaz edilecek ya da işkenceye, insanlık dışı veyahut onur kırıcı ceza veya muameleye maruz kalacak olması mümkün olup bu kişi bahsi geçen nedenlerden biriyle ülkemizde ikincil koruma statüsü sahibi olabilir. Rusya artık bir Avrupa Konseyi üyesi devleti olmadığına göre, AIHS’ne de taraf olmaktan çıkmıştır. Bu nedenle, Ukraynalı bir yabancıнын Rus güçleri tarafından ölüm cezasına mahkûm olduğu veya işkenceye, insanlık dışı ya da onur kırıcı ceza veyahut muameleye maruz kalacak olması iddiaları daha gerçekçi kabul edilebilecektir.

Çalışmamız kapsamında ikincil koruma statüsü unsuru olarak esas önemli olan, savaş nedeniyle ülkemizden sığınma talep eden Ukraynalıları ele aldığımızdan, ülke genelindeki silahlı çatışma durumlarında, ayırım gözetmeyen şiddet hareketleri nedeniyle şahsına yönelik ciddi tehditle karşılaşacak olma durumudur.

Uluslararası silahlı çatışmadan söz edebilmek için, iki veya daha fazla devletin birbirlerine karşı silahlı çatışma hâlinde bulunması söz konusu olmalıdır. Ukray-

na'daki durumun Ukrayna ve Rusya arasında süregelen uluslararası bir silahlı çatışma hâli olduğu tartışmasız bir gerçek olarak kabul edilebilir.

YUKK'ta ayırım gözetmeyen şiddetten ne anlaşılması gerektiği açıklanmamıştır. ABAD, Elgafaji davasındaki kararında, ayırım gözetmeyen şiddetin kişisel durumlara bakılmaksızın insanları kapsayabileceğini belirtmiştir. Bu doğrultuda doktrinde, pazar yerleri, kamu yolları, sağlık tesisleri gibi çoğunlukla sivillerin yaşadığı alanların bombalanması ayırım gözetmeyen şiddet olarak nitelendirilmiştir. Rusya'nın Ukrayna işgali sırasında hastane, sosyal tesis gibi sivillerin bulunduğu birçok alanı bombaladığı kamuoyunda ses getiren savaşa ilişkin en önemli durumlardan biridir.

Bu noktada şiddetin seviyesinin tespiti de önemlidir. AİHM ise Sufi and Elmi v. The United Kingdom davasına ilişkin 2011 tarihli kararında çatışmanın seviyesinin belirlenmesinde uygun kıstasların, ilk olarak, çatışmanın taraflarının sivil kayıp riskini artıran savaş yöntem ve taktiklerini kullanıp kullanmadıkları veya doğrudan sivilleri hedef alıp almadıkları; ikinci olarak, bu tür yöntem ve/veya taktiklerin kullanımının çatışmanın tarafları arasında yaygın olup olmadığı; üçüncü olarak, çatışmanın yerel mi yoksa daha geniş çapta mı olduğu; son olarak, çatışmanın bir sonucu olarak ölen, yaralanan ve yerinden edilen sivillerin sayısı olduğunu ifade etmiştir.

YUKK'ta başvurusunun şahsına yönelik ciddi tespitinin nasıl belirleneceğine ilişkin bir açıklama yer almamaktadır. ABAD'ın bu hususta verdiği karardan hareketle, Türkiye'den koruma talep etmiş bir Ukraynalının, Ukrayna'da savaşın yoğun olduğu bir bölgeye gönderildiği takdirde, bölgedeki şiddet hareketleri nedeniyle şahsına yönelik ciddi bir tehditle karşılaşacağı kabul edilebilecek ve başvurucuya ikincil koruma statüsü verilebilecektir. Başka bir ifadeyle, şiddetin seviyesi ve yoğunluğu, başvuru sahibinin kaçtığı yere göre değerlendirilmelidir.

Son olarak, Ukraynalı bir kişinin başvurusu değerlendirilirken, Ukrayna-Rusya savaşına ilişkin Ukrayna'daki silahlı çatışma ve şiddet hareketlerine dair uluslararası örgüt ve sivil toplum kuruluşlarının güncel raporları dikkate alınmalı ve başvurusunun durumunun sadece mülteci statüsü kapsamında değerlendirilmeyip, ikincil koruma statüsü çerçevesinde de ele alınması gerekmektedir.

KAYNAKÇA

Asar A, *Yabancılar Hukuku* (7. B., Seçkin 2021).

Ayhan İzmirli L, "Türkiye'deki Suriyelilerin Hukuki Durumuna İlişkin Bir Değerlendirme", (2017) 4(7) *Avrasya Sosyal ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi* 43-66.

Aybay R, *Yabancılar Hukuku* (3. B., İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları 2010).

Bakır H, "Rusya'nın Ukrayna İşgalinin Avrupa Mülteci Mevzuatı ve Ukraynalı Mülteciler Üzerindeki Hukuksal Etkisi" (2022) 7(2) *Artuklu İnsan ve Toplum Bilim Dergisi* 45-60.

BBC News Türkçe, Ukrayna’da Savaşan İki İngiliz ve Bir Fas Vatandaşına İdam Cezası, 9 Haziran 2022, <https://www.bbc.com/turkce/haberler-dunya-61752335>
Erişim Tarihi: 17.12.2023.

Bayraktar F, “Rusya’nın Avrupa Konseyi Üyeliğinden Çıkarılması Ya Da ‘Militan İnsan Hakları’ Üzerine Bir Değerlendirme”, (2022) (68) Adalet Dergisi 133-151.

Bülbül H B, “Türkiye’deki Ukraynalıların Hukuki Statülerine İlişkin Muhtemel Senaryolar”, (2022) 9(2) İstanbul Medipol Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi 543-601.

Cherubini F., *Asylum Law in the European Union*, (1th Edn., Routledge 2015).

Council Directive 2001/55/EC of 20 July 2001 on minimum standards for giving temporary protection in the event of a mass influx of displaced persons and on measures promoting a balance of efforts between Member States in receiving such persons and bearing the consequences thereof, Official Journal L 212, 07/08/2001 P. 0012 – 0023, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex%3A32001L0055> Erişim Tarihi: 23.07.2023.

Çelikel A ve Öztekin Gelgel G, *Yabancılar Hukuku* (25. B., Beta 2020).

Çiçekli B, *Yabancılar ve Mülteci Hukuku* (6. B., Seçkin 2016).

Çörtoğlu Koca S ve Kavşat S, “Geçici Koruma Yönetmeliği Uyarınca Geçici Koruma Kararının Kapsamı, Alınması ve Sona Ermesi”, (2015) 1(1) Başkent Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi 329-366 (Geçici Koruma Yönetmeliği).

Çörtoğlu Koca S, “Türkiye’de Düzensiz Göçmen Olarak Bulunan Afganların Hukuki Statülerine İlişkin Değerlendirmeler”, (2023) 42(2) Public and Private International Law Bulletin 873-912 (Afganların Hukuki Statüleri).

Directive 2011/95/EU of the European Parliament and of the Council of 13 December 2011 on standards for the qualification of third-country nationals or stateless persons as beneficiaries of international protection, for a uniform status for refugees or for persons eligible for subsidiary protection, and for the content of the protection granted (recast), OJ L 337, 20.12.2011, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex%3A32011L0095> Erişim Tarihi: 02.10.2023.

Doğan V, Yılmaz A Ç ve İzmirli L A, *Türk Yabancılar Hukuku* (7. B., Savaş 2023).

Ekşi N, *Yabancılar ve Uluslararası Koruma Hukuku* (3. B., Beta 2015).

Elçin D, “Türkiye’de Bulunan Suriyelilere Uygulanan Geçici Koruma Statüsü 2001/55 Sayılı Avrupa Konseyi Yönergesi ile Geçici Koruma Yönetmeliği Arasındaki Benzerlik ve Farklılıklar”, (2016) 0(124) Türkiye Barolar Birliği Dergisi 9-80.

Erdem B B “Geçici Koruma Statüsündeki Suriyelilerin Sosyal, Siyasi ve Vatandaşlık Hukuku Bakımından Türkiye’deki Durumları” (2017) 37(2) Public and Private International Law Bulletin 332-351.

Ergüven N S ve Özturanlı B, “Uluslararası Mülteci Hukuku ve Türkiye” (2012) 62(4) Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi 1007-1062.

Erten R, “Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu Hakkında Genel Bir Değerlendirme” (2015) 19(1) Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi 3-51.

Euronews, Rusya, Mariupol’da doğum hastanesini vurdu; Zelenskiy ‘soykırımın kanıtı’ dedi, 10 Mart 2022, <https://tr.euronews.com/2022/03/10/rusya-mariupol-da-dogum-hastanesini-vurdu-zelenskiy-soyk-r-m-n-kan-t-dedi> Erişim Tarihi: 21.12.2023.

European Asylum Support Office (EASO): “The Implementation of Article 15(c) QD in EU Member States”, July 2015, https://www.easo.europa.eu/sites/default/files/public/EASO_The-Implementation-of-Art-15c-QD-in-EU-Member-States.pdf Erişim Tarihi: 17.12.2023.

Eurostat Statistics Explained, Temporary Protection for Persons Fleeing Ukraine-Monthly Statistics, https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Temporary_protection_for_persons_fleeing_Ukraine_-_monthly_statistics#:~:text=On%2031%20October%202023%2C%20more,protection%20status%20in%20EU%20countries Erişim Tarihi: 23.12.2023.

Frelick B, Ukrainians Are Refugees, but Our Laws Don’t Consider Them Such, 30.03.2022, <https://www.hrw.org/news/2022/03/30/ukrainians-are-refugees-our-laws-dont-consider-them-such> Erişim Tarihi: 01.09.2023.

Göç İdaresi Başkanlığı, Uluslararası Koruma, <https://www.goc.gov.tr/uluslararasi-koruma-istatistikler> Erişim Tarihi: 22.09.2023.

Goodwin-Gill G S and McAdam J, *The International Refugee in International Law* (4th Edn., Oxford 2021).

Human Right Watch, Ukraine: Apparent Russian Cluster Munition Attack, 04.08.2023, <https://www.hrw.org/news/2023/08/04/ukraine-apparent-russian-cluster-munition-attack> Erişim Tarihi: 14.12.2023.

Human Right Watch, Ukraine: Apparent War Crimes in Russia-Controlled Areas, 03.04.2022, <https://www.hrw.org/news/2022/04/03/ukraine-apparent-war-crimes-russia-controlled-areas> Erişim Tarihi: 14.12.2023.

İneli Ciğer M “Silahlı Çatışma Durumlarında Ayrım Gözetmeyen Şiddet Hareketlerinden Kaçan Kişilerin Avrupa Birliği Hukuku ve Türk Hukukunda İkincil Korunması”, (2018) 20(1) Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi 199-237.

Jauhiainen J and Erbsen H, “Multilevel governance in the temporal protection and integration of Ukrainians within the European Union: the case of Estonia”, (2023) 45(3) Journal of European Integration 413–430.

Mackintosh T, Ukraine war: Six postal workers killed in Kharkiv missile strike, BBC NEWS, 22 October 2023, <https://www.bbc.com/news/world-europe-67185216> Erişim Tarihi: 21.12.2023.

McAdam J, *Complementary Protection in International Refugee Law*, (1th Edn., Oxford University Press 2007).

OCHA, Ukraine Humanitarian Response 2023 Situation Report, 23 November 2023, https://reports.unocha.org/en/country/ukraine?gad_source=1&gclid=CjwKCAiAp5qsBhAPEiwAP0qeJj7G6Ck7v-rgBXmLbACkb_EhF5eRpTslGkyr7h1p-8V0e_GCoETmnnBoC8jEQAvD_BwE Erişim Tarihi: 23.12.2023.

Organization for Security and Co-operation in Europe (OSCE) Office for Democratic Institutions and Human Rights (ODIHR), Interim Report on Reported Violations of International Humanitarian Law and International Human Rights Law in Ukraine, https://www.osce.org/files/f/documents/c/d/523081_0.pdf, Erişim Tarihi: 02.10.2023.

Özel S, “Türkiye’deki Suriyelilerin Hukuki Statüsü”, (2020) 17(2) YUHFD 709-734 (Suriyeliler),

Özel S, “Uluslararası Koruma Başvuru Sahibi, Uluslararası Koruma Sahibi ile Geçici Koruma Altına Alınanların Hukuki Statülerinin Sığınmacı ve Göçmen Kavramları Özelinde Değerlendirilmesi”, (2018) 37(2) Bursa Uludağ Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi 249-295 (Uluslararası Koruma Statüleri).

Özkan I, *Göç-İltica ve Sığınma Hukuku* (3. B., Seçkin 2018).

Öztürk N Ö, “1951 Tarihli Mültecilerin Hukuki Statüsüne İlişkin Sözleşme Çerçevesinde Mülteci Statüsünün Sona Ermesine Yönelik Ölçütlerin İncelenmesi ve Türk Hukuku Üzerindeki Yansımalarının Değerlendirilmesi” (2016) 65(2) Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi 393-448 (Mülteci Statüsünün Sona Ermesine Yönelik Ölçütler)

Öztürk N Ö, *Mültecilerin Hukuki Statüsünün Belirlenmesi*, (1.B., Seçkin 2015) (Hukuki Statü).

Storey H, Are Those Fleeing Ukraine Refugees? Asylum Governance and the European Union’s Role, 28 June 2022, <https://www.asileproject.eu/are-those-fleeing-ukraine-refugees,Global>, (Erişim Tarihi: 23.09.2023) (Ukraine Refugees).

Storey H, “Armed Conflict in Asylum Law: The War-Flaw” (2012) 31(2) Refugee Survey Quarterly (Asylum Law) 1-32.

Safı, S, *Mülteci Hukuku*, (1.B., Legal 2018).

Storey H, Are Those Fleeing Ukraine Refugees? Asylum Governance and the European Union’s Role, 28 June 2022, <https://www.asileproject.eu/are-those-fleeing-ukraine-refugees,Global>, (Erişim Tarihi: 30.10.2023).

Tütüncü A N, *İnsancıl Hukuka Giriş*, (2.B., Beta 2012).

UNHCR, Guidelines on International Protection No. 12: Claims for refugee status related to situations of armed conflict and violence under Article 1A (2) of the 1951 Convention and/or 1967 Protocol relating to the Status of Refugees and the Regional Refugee Definitions, HCR/ GIP/16/12, 2016, para. 33, p. 7, (Guidelines on International Protection No. 12), <https://www.unhcr.org/fr-fr/en/media/unhcr-guidelines-international-protection-no-12-hcr-gip-16-12-02-december-2016> Erişim Tarihi: 14.12.2023.

UNHCR, Handbook on Procedures and Criteria for Determining Refugee Status under the 1951 Convention and the 1967 Protocol relating to the Status of Refugees, HCR/IP/4/Eng/REV.1 Reedited, Geneva, January 1992, UNHCR 1979, <https://www.unhcr.org/sites/default/files/legacy-pdf/4d93528a9.pdf>, Erişim Tarihi: 01.10.2023.

UNHCR, Note on Interpreting Article 1 of the 1951 Convention Relating to the Status of Refugees, Geneva, Apr. 2001, <https://www.refworld.org/pdfid/49c3a3d12.pdf> Erişim Tarihi: 18.01.2024.

UNHCR, Türkiye Bilgi Notu, https://www.unhcr.org/tr/wp-content/uploads/sites/14/2023/03/Bi-annual-fact-sheet-2023-02-TurkiyeF_TR.pdf, Erişim Tarihi: 22.09.2023.

UHCHR, Report on the Human Rights Situation in Ukraine, 1 February to 31 July 2023.

Wright G, “Ukraine War: Wave of Russian Air Strikes Reported Across Ukraine”, BBC NEWS, <https://www.bbc.com/news/world-europe-67838428> Erişim Tarihi: 18.01.2024.

